

Detabuizácia staroby a starnutia v tvorbe predstaviteľov súčasného tanca *Neskorý zber o. z.*

Dominika Krajčovičová

Abstrakt

Predmetná štúdia upriamuje pozornosť na rozmanitosť tvorby občianskeho združenia *Neskorý zber o. z.* Predmetom záujmu je špecifickosť projektov občianskeho združenia a charakteristika tvorby umelcov patriacich do zrelej tanečnej generácie umelcov (Moniky Čertezni, Anny Sedlačkovej a Daniela Račeka). Príspevok spracováva analýzu tanečného diela *Vráskanie*, ktoré vzniklo z rozsiahleho výskumu Anny Sedlačkovej.

Kľúčové slová

Občianske združenie, bunka, staroba, súčasný tanec, performer.

Úvod

Po roku 1989 prišiel zlomový moment v politickej, spoločenskej a kultúrnej sfére. V kultúrnom prostredí prišla vlna uvoľňovania a vďaka tomu sa významným smerom ovplyvnil spôsob umeleckej činnosti. Najmä v tomto období sa výrazne rozrástli viaceré umelecké zoskupenia, venujúce experimentálnej nekonvenčnej tvorbe.¹ Prostredníctvom rôznych umeleckých akcií sa začali organizovať performancie, happenings a prezentácie súčasného umenia. Kultúrno-spoločenské a politické dianie daného obdobia vo významnej miere ovplyvnilo spoločnosť a novovznikajúcu nezávislú sféru umenia. Vďaka týmto zmenám postupne začali vznikať umelecké zoskupenia a združenia.²

V roku 1996 vznikla *Asociácia súčasného tanca* pod vedením slovenskej performerky Petry Fornayovej. V období 90-tych rokov pod záštitou aktivít spomenutej *Asociácie súčasného tanca* spoločne tvorili aj umelci Anna Sedlačková, Daniel Raček a Monika Čertezni. V neskoršom období na nezávislej platforme vznikali občianske združenia so zameraním na šírenie osvety a prezentácie súčasného tanečného umenia. Jedným z takých je aj občianske združenie *Neskorý zber*, prostredníctvom ktorého sa prezentujú umelci a choreografi Anna Sedlačková, Daniel Raček a Monika Čertezni. Štúdia sa venuje fungovaniu vybraného občianskeho združenia *Neskorý zber*, ktoré prezentuje autorské umelecké produkcie. Združenie ponúka priestor pre

---

¹ Pozri viac BALLAY, M.: *Expressional Bipolarity of Theatre (Selected Case Studies in Contemporary Theatre)*, 2018. In Slovenské divadlo. Roč. 66, č. 3., 2018, s. 231-241.

² ČIRIPOVÁ, D.: *Debris Company*, Bratislava: Debris Company a Asociácia Corpus, 2020, s. 15-18.

komplexné zdieľanie zážitkov o procesoch tanečnej tvorby a prináša množstvo poznatkov o súčasnom umení.

NESKORÝ ZBER O. Z.

Predstavitelia *Neskorého zberu* pôsobia na Slovensku viac ako 20 rokov. Z toho dôvodu sme sa rozhodli priblížiť ich tvorbu a pôsobnosť na nezávislej tanečnej platforme. Občianske združenie vzniklo v roku 2014. Pri jeho zrode stáli skúsení taneční umelci Monika Čertezní, Daniel Raček a Anna Sedlačková. Spoločným zámerom zakladajúcich členov bolo otvoriť cestu pre súčasný tanec. Prostredníctvom zdieľania umeleckých názorov, výpovedí z ich osobných skúseností pôsobenia v nezávislej kultúre. Vo vytvorených dielach má divák možnosť vnímať medzigeneračné a medzi odborové dialógy.³

Občianske združenie má v súčasnosti v repertoári niekoľko tanečných diel. *O ako Schlemmer (reloaded)* v choreografii Moniky Čertezní. Dielo bolo inšpirované hnutím Bauhaus.⁴ Myšlienkami jedného z najvýznamnejších predstaviteľov európskeho moderného umenia Oskarom Schlemmerom. V predstavení je možné hľadať prepojenie medzi reálnym a neuchopiteľným vnímaním sveta.⁵ Pohybové sekvencie zdieľajú identický čas a priestor. Téma predostiera konštrukciu hry, ktorá má presne zadefinované pravidlá, pričom ponúka rôzne možnosti, perspektívu a voľný tok myšlienok. Predstavenie diváka nabáda k úvaha o architektúre, tanci, priestore, zákonoch kubického priestoru o zákonoch ľudského tela a i.⁶

Tanečné predstavenie *Zámerné čakanie* spracovali spoločne zakladatelia združenia. Predstavenie sa dotýka rôznych tém, ktoré napríklad definujú problematiku ženskosti, intimity, rešpektu, čakania, iritácie či osamelosti. Samotné tanečné dielo ponúka priestor otvorenej komunikácie, akceptuje silu a vnútornú inakosť skupiny.⁷ Predstavenie ponúka otvorenú komunikáciu s divákmi o aktuálnych témach. Témach, ktoré sú často tabuizované. V tomto predstavení sa prvýkrát objavila úvaha o tanečníkovi v zrelom veku, ktorý nemusí vždy pôsobiť ako perspektívny a atraktívny.⁸ Predstavenie súčasne prináša úvahu o snoch tanečníka v strednom veku a ich realizácii. Dôležitým faktorom pre napredovanie sú inšpirácie tanečníkov z osobného života. Toto predstavenie odкрýva často tabuizované témy spoločnosti a preto je dôležité hľadať odpovede na dôležité životné otázky bez obmedzeného vnímania.

Elegancia kvantového kráľika v choreografii Anny Sedlačkovej a Daniela Račeka je pohybovo tanečný experiment reflektujúci kvantovú teóriu. Predostiera analýzu sveta a ponúka

³ WEB (1): Pozri bližšie: Neskorý zber [online]. 2016 [cit. 2022-03-25]. Dostupné na: <https://anka898.wixsite.com/neskoryzber/blank>

⁴ Bauhaus v roku 1906 založil Henry Van de Velde vo Weimare. V roku 1919 sa stal jeho prvým riaditeľom Walter Gropius, ktorý chcel vytvoriť novú architektúru, ktorá by reflektovala aktuálnu dobu. Manifest Bauhausu bol vydaný v roku 1919. Pozostával z proti akademických reforiem na umelecké školy. Hlavnou požiadavkou v rámci manifestu bola spolupráca remeselníkov a umelcov.

⁵ WEB (2): Pozri bližšie: Citylife [online]. 2017 [cit. 2022-04-28]. Dostupné na: <https://www.citylife.sk/divadlo/o-ako-schlemmer-reloaded>

⁶WEB (3): Pozri bližšie: Plast Dance [online]. 2016 [cit. 2022-05-12]. Dostupné na: <https://plast.dance/archiv-podujatie.php?lang=sk&id=323>

⁷ WEB (3): Pozri bližšie: Plast Dance [online]. 2016 [cit. 2022-05-12]. Dostupné na: <https://plast.dance/archiv-podujatie.php?lang=sk&id=323>

⁸ WEB (3): Pozri bližšie: Plast Dance [online]. 2016 [cit. 2022-05-12]. Dostupné na: <https://plast.dance/archiv-podujatie.php?lang=sk&id=323>

vnímanie podstaty toho čo znamená realita. Dielo definuje pojem celistvosť. Určité ohraničenie v ktorom fungujú presné pravidlá.⁹

Hedy (sólo pre jednu ženu a dvoch mužov) v réžii Moniky Čertezni¹⁰ sa venuje neobmedzeným možnostiam prejavu svojich schopností. Pohyb performerov má širokospektrálny rozmer. Zmysel tvorby spočíva vo výskumnom procese, ktorý u performeru nevyžaduje spracovanie pohybových schém, podľa ktorých by bolo nutné sa riadiť.

Predstavenie ponúka určité prepojenie medzi umením a vedou.¹¹ V pohybe je možné vnímať súlad medzi originalitou a kreativitou. V tejto súvislosti hovoríme o sústredení sa na prítomnú realitu. Za krátky čas svojho trvania združenie realizovalo 17 predstavení na Slovensku a 5 v zahraničí. Bolo pozvané na festival *Hybaj ho!* v Prahe (2014) a *Move fest* v Ostrave (2015), *Bratislava v pohybe* 2014.¹² V roku 2022 malo premiéru predstavenie *Na dlhé lake*. Ide o autorské predstavenie, ktoré prostredníctvom pohyblivých obrazov skúma blízkosť kontaktu s partnerom. Vzdialenosť medzi partnermi je možné odmerať presnou definíciou vzdialenosti. Merania vzdialenosti, ktoré boli prirovnávané dĺžke jednotlivých častí tela sa používali ich už v starovekom Egypte – lakeť, päť. Predstavenie zároveň ponúka určitý náhľad na možnosť sebareflexie našich spontánnych rozhodnutí a reakcií.¹³

V roku 2019 vzniklo predstavenie, ktorému predchádzal výskum o procesoch starnutia z iniciatívy choreografky Anny Sedlačkovej, ktorému sa v našom príspevku budeme hlbšie venovať t. j. dielo *Vráskanie*.

Anna Sedlačková (1962, Zvolen)

V roku 1987 absolvovala tanečné štúdium v odbore Pedagogika tanca na Katedre tanečnej tvorby Vysokiej školy múzických umení v Bratislave. Je vysokoškolskou pedagogičkou (od r. 1996) moderného tanca na KTT Vysokiej školy múzických umení v Bratislave. Počas svojho aktívneho umeleckého pôsobenia absolvovala niekoľko tvorivých pobytov v USA. Vo svojej práci sa venuje štúdiu a aplikácii pohybového systému *Body - Mind Centering* (ďalej *BMC*). Absolvovala programy *Somatic Movement Educator* v USA a *Infant Movement Educator* v systéme *BMC* v Nemecku (2006). Založila občianske združenie *Babyfit* (2004), ktoré sa zameriava na Vzdelávanie vývinových vzorcov v pohybe.¹⁴

Cieľom práce Anny Sedlačkovej je charakteristika systému pohybu, ktorý využíva prepojenie tela a mysle. Vo svojej práci poukazuje na základné princípy a štruktúry pohybu. Definuje vzťah a prepojenie jednotlivých častí tela. V tejto súvislosti otvára priestor

⁹ WEB (4): Pozri bližšie: Plast Dance [online]. 2016 [cit. 2022-05-15]. Dostupné na: <https://www.plast.dance/podujatie.php?lang=sk&id=231>

¹⁰ WEB (1): Pozri bližšie: Neskory zber [online]. 2016 [cit. 2022-03-25]. Dostupné na: <https://anka898.wixsite.com/neskoryzber/blank>

¹¹ WEB (5): Pozri bližšie: SND [online]. 2016 [cit. 2022-05-25]. Dostupné na: <https://snd.sk/inscenacia/2890/hedy-solo-pre-jednu-zenu-a-dvoch-muzov#>

¹² WEB (1): Pozri bližšie: Neskory zber [online]. 2016 [cit. 2022-03-25]. Dostupné na: <https://anka898.wixsite.com/neskoryzber/blank>

¹³ WEB (6): Pozri bližšie: Kultúrne centrum Hviezadne noci [online]. 2022 [cit. 2022-05-25]. Dostupné na: <https://kc.hviezdnenoci.sk/event/premiera-neskory-zber-na-dlhe-lakte/>

¹⁴ BARTKO, T. E.: *Stručná encyklopédia tanečného umenia*, Bratislava: Verbunk s.r.o., 2018, s. 430.

pre vzájomné využívanie poznatkov z iných tanečných techník, ktoré napokon využíva v procesoch skúmania.¹⁵ Anna Sedlačková je veľmi vnímavá a otvorená rôznym nevšedným procesom skúmania pohybu. Do svojej práce prináša vždy pozitívnu energiu a nekonvenčnosť práce v pohybe. Prostredníctvom svojej výskumnej práce hľadá informácie o vyvážených vzťahoch medzi jednotlivými časťami tela. Tieto informácie ponúkajú prácu na základe individuálnych možností tanečníka. Daný prístup vo využití východných pohybových metód ponúka performerom v jednotlivých tanečných technikách rešpektovať zákonitosti pohybu. To znamená, že jednotlivé pohybové metódy a techniky majú v pohybe konkrétne miesto.

Daniel Raček (1973, Považská Bystrica)

Je choreografom, tanečníkom a pedagógom pracujúcim v sektore nezávislej tanečnej kultúry. Od roku 1992 sa pohybuje v sfére súčasného tanca aj prostredníctvom kontaktnej improvizácie. Je absolventom Matematicko - fyzikálnej fakulty Univerzity Komenského a Hudobnej a tanečnej fakulty na KTT Vysokej škole múzických umení v Bratislave. V roku 2006 vyhral hlavnú cenu Philip Morris, s názvom *Kvet baletu*. Počas svojho pôsobenia spolupracoval s niekoľkými významnými choreografmi súčasnými umelcami ako napr. *Marta Renzo, Julyen Hamilton, Michael Helmerhost, Eszter Gal, Zuzana Hájková, Petra Fornayová, Mathew Hawkins, Ioana Popovici, Peter Groll, Karen Foss, Jozef Fruček*.¹⁶

Monika Čertezni (1970, Bratislava)

Je aktívnou tanečnicou a vedeckou pracovníčkou Divadelného ústavu v Bratislave. Absolvovala tanečné konzervatórium Evy Jaczovej. Bola členkou baletného súboru SND. Absolvovala študijný pobyt na holandskej *Moving Academy for Performing Arts* v Nemeckom Berlíne. Pôsobila v rôznych zoskupeniach ako napr. *A dato, Debris Company, Stoka, Združenie pre súčasnú operu, AS project, Gourounaki* a patrí medzi zakladajúcich členov združenia *Neskorý zber*. Počas svojho pôsobenia na Slovensku spolupracovala s viacerými umelcami: *Liborom Vaculíkom, Martou Polákovou, Martou Renzi, Jodi Kaplan, Fritsom Vogelsom, Karinou Holla, Petrou Fornayovou* a i. Je autorkou projektov s názvom *Zet, Blue Moon, O ako Schlemmer (Reloaded)*, tanečnej inscenácie *Hedy (sólo pre jednu ženu a dvoch mužov)* a spoluautorka projektu *Zámerné čakanie a i.*¹⁷ Zostavila choreografiu pre operu Martina Burlasa *Kóma*.¹⁸ V súčasnosti sa v rámci svojej práce v Divadelnom ústave venuje výskumnému projektu s názvom *10 tvorcov*, ktorý spracováva život a tvorbu autorských diel vybraných súčasných umelcov pôsobiacich nie len na Slovensku.

---

¹⁵ SEDLAČKOVÁ, A.: *Vývin pohybu v systéme Body-Mind Centering*, Bratislava: Vysoká škola múzických umení, 2017, s. 10.

¹⁶ HRIEŠIK, M., POLÁKOVÁ, M.: *Súčasný tanec na Slovensku*, s. 79.

¹⁷ MIŠOVIC, K. a kol.: *Česká a slovenská vzájomnosť v profesionálnom divadle a tanci od roku 1993*. Bratislava: Divadelný ústav, 2021, s. 131.

¹⁸ *Ibid.*, s. 131.

ANALÝZA TANEČNÉHO DIELA VRÁSKANIE

V roku 2017 organizácia *Publikum.sk* otvorila nezávislé kultúrne centrum *Malý Berlin* v Trnave.¹⁹ Kultúrne centrum patrí do siete *Anténa*, ktorá združuje neziadované kultúrne centrá na Slovensku a zároveň je členom *Trans Europe Halles*, najväčšej paneurópskej siete kultúrnych a kreatívnych centier.²⁰ *Malý Berlin* očarí diváka svojim útulným priestorom. Dovolím si tvrdiť, že pre tanečnú performanciu je priestor *Malého Berlína* zaujímavou výzvou. Pohybom spracovaná téma *Vráskanie* dostala svoj živý priestor po dlhej pauze 8. apríla 2022 (premiéra predstavenia bola v roku 2019 v Labe v Bratislave).

Počas predstavenia bol stred hracieho priestoru ohraničený baletizolom, patril perferomerom. Pre divákov boli po jeho okraji v jednom rade rozdelené stoličky. V ľavom zadnom rohu bol priestor pre zvukára, neskôr ho s ním zdieľala aj tvorkyňa predstavenia Anna Sedlačková. Počas výskumného procesu spolupracovala s umelcami rôznych odvetví. Ako napríklad s americkou filmárkou a choreografkou Martou Renzi.

Predstavenie som mala možnosť vidieť niekoľkokrát, naživo a aj prostredníctvom online priestoru. Vždy ma toto dielo oslovilo iným spôsobom. Špecificky mi vždy pripomenulo každodenné situácie, v ktorých sa ne jeden z nás bežne ocitne. Predstavenie ponúka momenty, vďaka ktorým sa divák dostane do svojho vnútra a rôznymi spôsobmi premýšľa nad plynutím života.

Téma starnutia v choreografickej práci Anny Sedlačkovej je spracovaná do tanečného diela *Vráskanie*. Choreografickej tvorbe predchádzal výskum, ktorého inšpiráciou boli autorkine pocity a etapy v určitých fázach starnutia. Vychádzala z osobnej priam intímnej skúsenosti, prostredníctvom tanečného diela *Vráskanie* ponúkla divákovi inšpiratívny pohľad na premeny v živote. Bunkový proces bol pre tvorkyňu dôležitou inšpiráciou. V tejto súvislosti sa zameriavala na definíciu bunky, jej delenie, poslanie, opakujúci sa kolobeh vzniku. Celý tanečný proces vyzdvihuje hovorený text autorky o bunkovom procese. Pomenovanie *Vráskanie* možno hodnotiť ako dômyselné pomenovanie jednotlivých fáz starnutia. Tvorba vrások, premeny tela, starnutie pokožky a iné viditeľné vonkajšie premeny. Proces bunkového dýchania je prvý pohybový vzorec, ktorý definuje jednotku živej hmoty. Ako uvádza Anna Sedlačková vo svojej publikácii *Vývin pohybu v systéme Body-mind centering* „...bunka má schopnosť hýbať sa rovnomerne vo všetkých smeroch formou rozpínania a stláčania - expanzia a kondenzia.“²¹ Tento pohyb charakterizuje základný proces pohybu t.j. prijímanie kyslíka, vylučovanie kyslíčnika uhličitého a i.²² V tejto súvislosti autorka ďalej vo svojej publikácii uvádza, že hovoríme o jednobunkových organizmoch ako sú vajíčka, spermie, vo svojej podstate o každej bunke v živom organizme.²³ V štádiu bunkového procesu je rozvinutý vnem dotyku.

Na začiatku predstavenia sa Anna Sedlačková ocitla v priestore zahalená do ťažkého hubertusu, z ktorého sem tam bolo vidno pohybujúce sa končatiny. Z pohľadu diváka to možno

---

¹⁹Pozri viac BALLAY, M.: *Sondáž nezávislej divadelnej kultúry na Slovensku*, Nitra: UKF, 2020, s. 10.

²⁰ WEB (7) Malý Berlin [online]. 2022 [cit. 2022-07-07]. Dostupné na: <https://www.malyberlin.sk/o-centre/>

²¹ SEDLAČKOVÁ, A.: *Vývin pohybu v systéme Body-Mind Centering*, Bratislava: Vysoká škola múzických umení, 2017, s. 85.

²² Ibid., s. 85.

²³ Ibid., s. 85.

vnímať ako ochranný obal, ktorého sa nechce alebo nemôže vzdať. Možno samotné pomyselné pomenovanie „ochranný obal“, ktorým sa chráni pred vonkajšími vplyvmi. Performerka na javisku postupne ukazovala svoje odhodlanie pre život, ktorý by sa dal charakterizovať ako voľný, slobodný a rýchly. Pred divákmi stála performerka, ktorá cez pohyb ponúkla úprimnú výpoveď o osobných procesoch starnutia.

Keď sa Anna Sedlačková rozhodne opustiť zahalený priestor pod hubertusom, divák ju uvidí oblečenú v širokých oblekových nohavičiach s trakmi, ktoré na nej doslova visia. V momente keď si vyzliekla nohavice, ktoré jej bránili v nadrozmernej pohybe, zostala v jemnej blúzke a šortkách. Jej oblečenie malo zemité tóny. Vďaka jemným odtieňom kostým zdôrazňoval divákovi každodennosť a určité pohodlie, komfort. Štruktúra tvorby pohybového slovníka Anny sa podobala výskumnému procesu. Skúmala priestor, telo a hranice jeho pohybu i reakcie na prostredie. Túto celú časť možno ako celok vnímať veľmi komplexne. Choreografka vo viacerých momentoch poukazyvala na bezprostredné bádanie v živote. V etape starnutia možno budúcnosť vyzerá hrozivo, preto nezostáva nič len sa zamerať na prítomnosť, ktorú ľudia neustále chránia, recyklujú v podobe nekonečnej mladosti.²⁴ Z pohybu je možné zachytiť zvedavosť, ktorá sa v momente života mení na rozvážnosť. Aj vďaka tomu jej telo ponúklo presný a vyzretý pohyb, ktorý má jasný cieľ. V choreografickej práci autorky možno badať odvolávanie sa na podstatu spoločnosti. V diele *Éra prázdnoty* poukazuje autor Gilles Lipovetsky na neustále vzbudzovanie aktivity za poznaním seba samého, seberealizácii.²⁵ V tomto kontexte sa do popredia dostáva individualita osobnosti a potreby jednotlivca.²⁶ Určite by sa dalo polemizovať nad formou improvizácie. Domnievam sa, že v celej práci choreografky sa prejavili viaceré aspekty jej tvorby. Vďaka tomu celé dielo pôsobí ako detailne premyslený kompaktný celok. Ponúknutá sólová časť zanecháva v divákoch príjemný dojem. Zároveň divák disponuje nesmiernym obdivom nad kvalitou pohybu a výberom témy. Spracovanie témy starnutia v tomto prípade ponúkla tanečníkom v procese tvorby odlišné nazeranie na smerovanie v živote. Z psychologického hľadiska strach zo starnutia a smrti, ktorý je podmienený neustálou túžbou jednotlivca žiť a byť obdivovaný pre svoju osobnosť a doterajšie životné úspechy.²⁷

Po prvej časti predstavenia vstúpili do priestoru tanečníci Daniel Raček, Lukáš Bobalík, Anna Hurajtová, Denisa Šedřová. Anna Sedlačková si sadá na stoličku, kde zdieľa jeden priestor so zvukárom. Aj keď choreografka zaujala miesto mimo tanečného priestoru, tvorila dôležitú súčasť celého konceptu tanečného diela. Tanečníci mali oblečené šaty a košele s nohavicami v pastelových farbách (zelená, modrá, žltá, oranžová). Prostredníctvom pohybu tanečníci vytvárali priestorové kresby. Vytvárali písmená a slová, ktoré prinášajú rozmanité schémy v pohybe. Písmená, ktoré neskôr charakterizovali opakujúce sa slová a mená osôb z okruhu ich najbližšej rodiny. Touto pohybovou schémou postupne predstavovali svoj pohľad na život vybraných rodinných príslušníkov. Každý tanečník prostredníctvom spomienok a rôznych úsmevných situácií prezentoval charakteristické črty svojej osobnosti, ktoré ich vo veľkej miere ovplyvnili. Stále opakujúci pohyb, ktorý definoval presnú osobu a udalosť, ktorá sa s nimi spája. Výber pohybových sekvencií tanečníkov poukazoval na plasticnosť ich pohybu. Dovolím si tvrdiť, že diváka možno zaujali ako jednotlivci a nie ako skupina tanečníkov na javisku. Okrem

²⁴ LIPOVETSKY, G.: *Éra prázdnoty*, Praha: Prostor, 2003, s. 72-73.

²⁵ Ibid., s. 73-83.

²⁶ Ibid., s. 73-83.

²⁷ Ibid., s. 86-87.

estetického pohybu tanečníkov mal divák dostatočný priestor premýšľať nad vlastným životom. V tanečnom koncepte starnutia badať filozofické prepojenie medzi objavovaním vlastného tela a jeho možnosťami. Dôležité je prepojenie schopností performerov, ktoré vedú k sebareflexii, seba uvedomovaniu tiež k snahe o znovu objavovanie svojho tela. Všetky tieto aspekty sú podporované *Body - Mind awareness* technikami, v rámci ktorých hovoríme o súlade vnímania tela a mysle prostredníctvom vedomej práce tela v pohybe.²⁸

Systém *Body – Mind centering* (ďalej *BMC*) je založený na prepojení tela a mysle človeka. Tento systém spracováva a využíva anatomické, fyziologické a psychologické princípy nie len v pohybe.²⁹ *BMC* má vďaka svojej experimentálnej forme širokospektrálne využitie v rôznych sférach umenia, psychoterapii, joge, práci s deťmi, tanci či športe atď. V danom systéme možno vnímať pohyb ako cestu pozorovania mysle, tela a štruktúr pohybových schém. Systém *BMC* sa zaoberá rôznymi úrovňami kvality. Systém spracováva prepojenie bunkového pohybu s vonkajšími prejavmi tela v pohybe resp. tela v priestore.³⁰ Cieľom *BMC* je plynulé prepojenie pohybu na základe myšlienkového vnímania pričom je dôležité uvedomovať si smerovanie pohybu vlastného tela. To znamená odkiaľ pohyb začína a kde smeruje.³¹ Primárnym cieľom je teda uvedomenie si, že sa niečo deje. To znamená, že je východiskovým cieľom pre začatie pohybovej akcie. Pohybová štruktúra *BMC* je vnímaná najmä prostredníctvom dotyku, pohybu, somatizácie, hovoreného slova, meditácie a i.³²

Veľmi zaujímavý moment tohto tanečného diela nastal, keď Anna Sedlačková presne definovala kedy v období matkinho tehotenstva dochádza tzv. výmena krvi. Hovorila o dňoch a mesiacoch odkedy sa v tele matky a dieťaťa táto výmena odkedy sa deje. Divák, si to hneď začal prepočítavať a na sekundu sa ocitol vo svojom vnútri, so svojimi myšlienkami na situácie a spomienky, ktoré ho ovplyvnili. Ďalšie psychologicky silné momenty nastávajú s hovoreným textom tanečníkov, ktorí sa pohybujú v priestore podľa pohybových schém. Každý má iný príbeh, ktorý zdieľa s divákmi.

V prvej časti hovorili tanečníci iba mená a aké miesto mala daná osoba v ich živote. Následne hovorili o povolaniach a situáciách, ktoré s danými osobami zažili, resp. niektorí ešte zažívajú. Príbehy sú úsmevné, prípadne v divákoch vyvolávajú určitú nostalgiu.

Štruktúra v druhej časti predstavenia by sa dalo rozdeliť na tri podčasti. Prvá ponúkla estetický pohyb tanečníkov, ktorý sa striedal s tvorbou pohybových sekvencií. Tie definovali písmeňá, mená dôležitých osôb z ich života. V rámci druhej časti sa tanečníci venovali prerazprávaniu rodinných príbehov, ktoré im utkveli v pamäti z detstva. Divákovi ponúkajú špecifickú povahovú črtu, ktorá charakterizovala dané osobnosti.

Posledná časť vytvorila celok rodinných príbehov, spomienok, ktoré zaujímavým spôsobom stvárnili tanečníci prostredníctvom partnerskej a skupinovej práce. V tejto časti bolo možné vidieť prvky Cunninghamovskej tanečnej techniky. Merce Cunningham bol tanečníkom, choreografom, bol umeleckou osobnosťou, ktorá do tanca vniesla niekoľko nových tanečných princípov. M. Cunningham spracoval koncept pohybu, ktorý bol založený na nezávislosti

---

²⁸ SEDLAČKOVÁ, A.: *Vývin pohybu v systéme Body-Mind Centering*, Bratislava: Vysoká škola múzických umení, 2017, s. 16.

²⁹ *Ibid.*, s. 42.

³⁰ *Ibid.*, s. 43.

³¹ *Ibid.*, s. 43.

³² *Ibid.*, s. 43.

pohybových centier. Každá časť tela má presnú štruktúru, podľa ktorej pracuje. Zaujímal sa o náhodné prvky v pohybe. Spracoval nové vnímanie hudby a tanca, pričom tvrdil, že tanec je nezávislý od hudby. Týmto spôsobom otvoril priestor pre vznik nových pohybových štruktúr, ktoré sa využívajú v choreografickej práci dodnes.³³ Každý tanečník z Cunninghamovej skupiny mal vždy jasnú úlohu. V tanečnom diele *Vráskanie* bolo možné vzhliadnuť prácu s tzv. trojkročkami (triplet), ktoré ponúkajú bohatú variabilitu pohybu v priestore. V danej časti pôsobili tanečníci na diváka komplexne s jedným riešeným príbehom. Tanečníci vytvorili rovnaké pohybové prvky, ale odlišným spôsobom. Dielo svojou chúlостivou osobnou tematikou ponúklo divákovi čas zamyslieť sa nad tým, ako plnohodnotne vnímajú svojbytosť. Predstavenie ponúklo priestor zamyslieť sa nad podstatou rodinného zázemia a toho, ako plnohodnotne si uvedomujeme rodinné prepojenie. Ako plynie čas, ako ho vnímame v rôznych etapách nášho života. V plynutí času niečo stratíme, zároveň aj získame. Tanečné dielo prináša úvahu nad životom a jeho kvalitou života.

Zoskupenie tanečníkov, pôsobiacich v rámci tanečného diela *Vráskanie*, poukázalo na odlišnosť vnímania pojmov ako sú život, osobnosť, individualita, starnutie. Spoločne poukazovali na potreby jednotlivca a na špecifické prepojenia v rámci spoločnosti. To, čo nám rodinné zázemie ponúka vo veľkej miere ovplyvňuje to, či nám okolie rozumie a či nás prijíma. Dôležité je, čo sme získali vďaka bunkám a genetickej predispozícii. Následne nás do veľkej miery ovplyvňovali vonkajšie faktory v samotnom procese poznania, resp. žitia.

ZÁVER

Občianske združenie *Neskorý zber* spája umelcov, ktorí pôsobia v oblasti súčasného tanca, kultúry a vzdelávania v umení na Slovensku. Z tanečných výskumov, ktoré sa opierajú o ich osobné skúsenosti vznikajú úprimné výpovede performerov. Tieto diela sú významné pre svoje špecifické spracovanie vybraných tém. Výskum charakterizuje určitý filozofický aspekt a ponúka pohybovú štruktúru zo systému *Body-Mind Centering*. Občianske združenie má významný prínos v oblasti vzdelávania a tiež prezentácie súčasného umenia. Svojimi tanečnými inscenáciami ponúka divákovi úplne odlišný spôsob učenia sa a chápania pohybovej štruktúry vedenia pohybu. Centrom pozornosti príspevku je analýza diela *Vráskanie*. Dielu predchádzal rozsiahly výskum zo strany tvorkyne predstavenia Anny Sedlačkovej. Pohyb tanečníkov v predstavení vychádza z pohybových štruktúr systému *BMC*. Téma zachytáva procesy starnutia, bunkového procesu a genetickej dispozície. V súčasnosti možno badať, že vznikajú nové občianske združenia ktoré sa primárne venujú prezentácii súčasného tanca. Pre novovzniknuté občianske združenia je charakteristické prezentovanie súčasného tanca prostredníctvom tanečných inscenácií a vzdelávania cez workshopy. V skromnej miere sa venujú teoretickému spracovaniu a prezentovaniu súčasného tanečného umenia. V tejto súvislosti si dovoľím konštatovať, že prínos občianskeho združenia *Neskorý zber* vidím v jeho prístupe k tvorbe. Najmä z pohľadu dôslednej analýzy pohybu a dodržiavania zákonitostí pohybových štruktúr. Z oblasti vzdelávania za veľmi prínosné považujem prácu s historickým kontextom. Predstavitelia občianskeho združenia *Neskorý zber*, svojimi predstaveniami divákovi odovzdávajú nie len umelecký, vzdelávací ale aj kultúrny odkaz.

---

³³ Ibid., s. 162-163.

Štúdia je výstupom grantového projektu KEGA 041UKF – 4/2022 Príprava učebných textov nosných predmetov študijného programu kulturológia.

Literatúra a zdroje

- BALLAY, M.: *Sondáž nezávislej divadelnej kultúry na Slovensku*. Nitra: UKF, 2020, 302 s. ISBN 978-80-558-1524-4.
- BALLAY, M.: *Expressional Bipolarity of Theatre (Selected Case Studies in Contemporary Theatre)*, 2018. In Slovenské divadlo. Roč. 66, č. 3., 2018, s. 231-241. ISSN 0037-699X.
- BARTKO, T. E.: *Stručná Encyklopédia tanečného umenia*. Bratislava: Verbunk s.r.o., 2018. 637 s. ISBN 978-80-972203-2-7.
- ČIRIPOVÁ, D.: *Debris Company*. Bratislava: Debris Company a Asociácia Corpus, 2020, 127 s. ISBN 978-80-99904-09-6.
- Kol. autorov: *(De)tabuizácia smrti vo filozoficko-antropologickom diskurze*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. 2016. 178 s. ISBN 978-80-558-1097-3.
- LICHTE-FISCHER, E.: *Estetika performativity*. Mníšek pod Brdy: Na konári, 2011, 336 s. ISBN 978-80-904487-2-8.
- LIPOVETSKY, G.: *Éra prázdnoty*. Praha: Prostor, 2003. 311 s, ISBN 80-7260-085-0.
- MIŠOVIC, K. a kol.: *Česká a slovenská vzájomnosť v profesionálnom divadle a tanci od roku 1993*. Bratislava: Divadelný ústav, 2021, 150 s. ISBN 978-80-8190-048-8.
- SEDLAČKOVÁ, A.: *Vývin pohybu v systéme Body-Mind Centering*. Bratislava: Vysoká škola múzických umení, 2017, 230 s. ISBN 978-80-8195-013-1.
- FEKETE, V. – ULÍČIANSKA, Z.: *Súčasná dráma a performatívny priestor: od textu k imerznému divadlu*. Bratislava: Divadelný ústav, 2018, 151 s. ISBN 978-80-8190-035-8.

Web (1) [cit. 2022-03-25]. Dostupné na:

<https://anka898.wixsite.com/neskoryzber/blank>.

Web (2) [cit. 2022-04-28]. Dostupné na:

<https://www.citylife.sk/divadlo/o-ako-schlemmer-reloaded>.

Web (3) [cit. 2022-05-12]. Dostupné na:

<https://plast.dance/archiv-podujatie.php?lang=sk&id=323>.

Web (4) [cit. 2022-05-15]. Dostupné na:

<https://www.plast.dance/podujatie.php?lang=sk&id=231>.

Web (5) [cit. 2022-05-25]. Dostupné na:

<https://snd.sk/inscenacia/2890/hedy-solo-pre-jednu-zenu-a-dvoch-muzov#>.

Web (6) [cit. 2022-05-25]. Dostupné na:

<https://kc.hviezdnenoci.sk/event/premiera-neskory-zber-na-dlhe-lakte/>

WEB (7) [cit. 2022-07-07]. Dostupné na:

<https://www.malyberlin.sk/o-centre/>

Representatives of contemporary dance *Neskorý zber o. z.*

Our contribution focuses on the period of experimental unconventional work, various art events and happenings of contemporary art. Thanks to these changes, artistic groups and associations gradually began to emerge. In 1996 we record the establishment of the Association of Contemporary Dance under the direction of Slovak performer Petra Fornayová. In the period of the 90's, under the auspices of the activities of the mentioned contemporary dance association, the artists Anna Sedlačková, Daniel Raček and Monika Čertezni also created together.

In the later period (2014) we are talking about the establishment of the civic association Late Harvest through, which the artists, choreographers Anna Sedlačková, Daniel Raček and Monika Čertezni present themselves. Our contribution deals with the functioning of a selected civic association Late Collection, which presents the author's artistic production. The association offers a space for a comprehensive sharing of experiences about the processes of dance creation and brings a lot of knowledge about contemporary art. The contribution deals with the analysis of the work *Vráskanie*, which arose from extensive research by Anka Sedlačková.

Mgr., Mgr. art. Dominika Krajčovičová, DiS.art.
Katedra kulturológie FF UKF v Nitra,
Hodžova 1
94901 Nitra
dominikakrajcovicova@gmail.com